

Thực thi EITI để góp phần giải quyết các kẽ hở của chính sách thuế tài nguyên

Trần Thanh Thủy

Điều phối viên Liên minh Khoáng sản

Các khu vực rủi ro cao trong công nghiệp khai thác

Khai khoáng là lĩnh vực có mức độ rủi ro cao do tính phức tạp về chính trị, tài chính và kỹ thuật

CẤP PHÉP	QUẢN TRỊ DOANH NGHIỆP NHÀ NƯỚC	THU THUẾ VÀ PHÍ	QUẢN LÝ VÀ PHÂN BỐ NGUỒN THU
<p>Không lựa chọn được doanh nghiệp tốt để cấp phép.</p> <p><i>Ở Guinea, BSGR đã trả 160 triệu Đô la Mỹ để được quyền khai thác; sau đó bán lại 51% cho công ty Vale với giá 2.5 tỷ Đô la Mỹ.</i></p> <p><i>Ở Việt Nam, năm 2013, Bộ TNMT kiểm tra 957 giấy phép khoáng sản do địa phương cấp. Kết quả cho thấy trên 50% giấy phép vi phạm quy định pháp luật</i></p>	<p>Phát triển dự án và thu ngân sách không hiệu quả.</p> <p>DNNN thường có nhiều vai trò khác nhau, dẫn đến những phức tạp trong công tác giám sát và quản lý</p>	<p>Nguy cơ trốn thuế và khó khăn trong kiểm soát dữ liệu sản xuất</p> <p><i>Sản lượng khai thác kim cương toàn cầu trên thực tế gấp đôi số lượng báo cáo.</i></p> <p><i>Ở Zambia, khoáng sản chiếm tới 80% tổng xuất khẩu nhưng ngành này chỉ đóng góp 2% thu ngân sách (GGA, 2012)</i></p>	<p>Khó khăn trong quản lý biến động thu và chi ngân sách; Khó khăn trong việc đầu tư hiệu quả nguồn lực tài chính để phát triển các ngành công nghiệp khác bền vững hơn</p> <p><i>Khai thác dầu khí đóng góp 90% ngân sách cho Timor Leste (quản lý trong Quỹ Dầu khí). Tuy nhiên, nguồn thu này chưa được sử dụng hiệu quả để phát triển các ngành kinh tế khác</i></p>

Thất thu ngân sách trong khai thác tài nguyên trên thế giới

Do tính chất phức tạp về chính trị, tài chính và kỹ thuật, khai thác tài nguyên là lĩnh vực có mức độ thất thu ngân sách cao nhất:

- Sản lượng khai thác kim cương toàn cầu trên thực tế gấp đôi số lượng báo cáo (*Anti-Corruption Resources Center, 2011*)
- Một nửa dòng tiền bất hợp pháp ở châu Phi liên quan đến xuất khẩu dầu mỏ (*Anti-Corruption Resources Center, 2011*)
- Năm 2012, Zambia mất 2 tỷ USD (10% GDP) chủ yếu từ lĩnh vực khai thác mỏ (PCS, 2014)
- Hàng năm, Indonesia mất khoảng 2 tỷ USD trong lĩnh vực khai thác khoáng sản (PWYP, 2010)
- Theo đánh giá đối với 5 quốc gia phụ thuộc tài nguyên, thất thu ngân sách chiếm khoảng 5 – 25% GDP (Global Financial Integrity, 2014)

Page • 3

Tình hình khai thác khoáng sản ở Việt Nam (năm 2012)

- Việt Nam đứng thứ 7 về khai thác dầu thô ở khu vực Châu Á Thái Bình Dương (110 triệu gallon barrels)
- Việt Nam đóng góp 2.3% tổng sản lượng thiếc trên thế giới
- Việt Nam đóng góp 1.8% tổng sản lượng xi măng trên thế giới
- Việt Nam đóng góp 1% tổng sản lượng Barite trên thế giới
- Một số khoáng sản khác cũng được khai thác với sản lượng lớn gồm Than, Dầu thô, Khí thiên nhiên, Chì, Apatite...

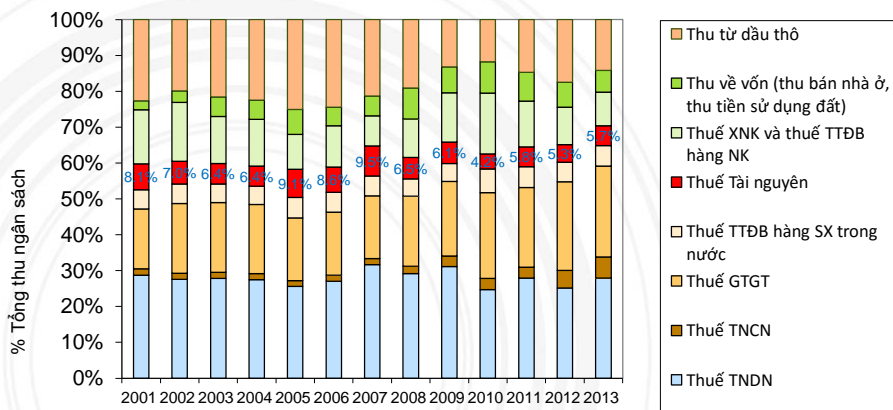
USGS, 2013

Page • 4

Tình hình khai thác khoáng sản ở Việt Nam

Loại khoáng sản	Số năm còn khai thác	Loại khoáng sản	Số năm còn khai thác
Dầu khí	56 năm	Kẽm	17 năm
Than	156 năm	Atimon	11 năm
Barite	21 năm	Vàng	21 năm
Flourit	38 năm	Molybden	40 năm
Graphit	63 năm	Wolfram	50 năm
Sắt	72 năm	Crom	100 năm
Mangan	41 năm	Bô-xit	132 năm
Niken	45 năm	Illemit	114 năm
Thiếc	19 năm		
Đồng	35 năm		
Chì	21 năm		

Tình hình thực hiện chính sách thuế tài nguyên

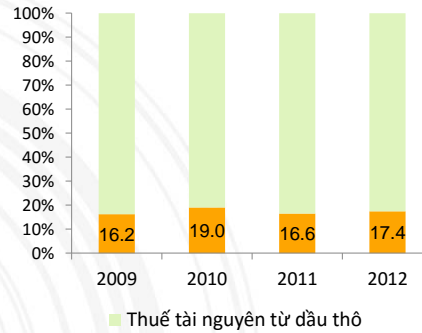

Tình hình thực hiện chính sách thuế tài nguyên

● Năm 2011, nhà nước thu được khoảng 7.954 tỷ thuế tài nguyên ngoài dầu khí, chiếm khoảng **1,1%** ngân sách.

● Năm 2012, nhà nước thu được khoảng 6539 tỷ thuế tài nguyên ngoài dầu, chiếm khoảng **0.9%** ngân sách

● Năm 2013, nhà nước thu 7.462 tỷ thuế tài nguyên ngoài dầu, chiếm khoảng **1%** ngân sách

Theo đánh giá, mức thất thu trong khai thác tài nguyên chiếm khoảng 5 – 25% GDP. GDP từ ngành khai khoáng năm 2014 của Việt Nam là 426.184 tỷ VNĐ (GSO, 2015)

Thất thu từ khai khoáng ước tính khoảng 21,000 tỷ (0.9 tỷ USD?)

Page • 7

Cách thức trốn thuế và tránh thuế

Các khoản thu như thuế tài nguyên chủ yếu dựa trên sản lượng, chất lượng, giá bán và thuế suất. Các cách thức trốn thuế và tránh thuế bao gồm:

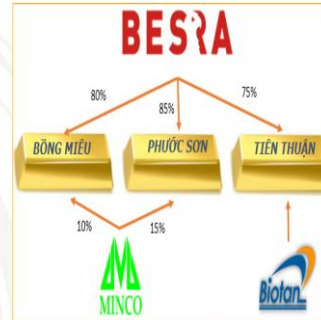
- Khai báo sản lượng thấp hơn thực tế
- Khai báo chất lượng (hàm lượng các chất) thấp hơn thực tế
- Không khai báo đầy đủ về các kim loại quý hiếm thu hồi được
- Thiết lập giá bán thấp hơn thực tế.
- Kê khai khống các chi phí
- Lợi dụng các chính sách ưu đãi về thuế
- Chuyển giá

Page • 8

Cách thức trốn và tránh thuế

- Mỏ vàng Bồng Miêu nhận được ưu đãi thuế tài nguyên ở mức 3%, thuế thu nhập doanh nghiệp là 18% và có ưu đãi tuyệt đối: Vừa được xuất khẩu, vừa được tiêu thụ nội địa.
- Mỏ vàng Phước Sơn đang phải áp mức thuế tài nguyên là 15% giá trị sản phẩm khai thác, thuế thu nhập doanh nghiệp bằng 40% lợi nhuận thu được và chỉ được xuất khẩu chứ không được tiêu thụ trong nước.
- Một lượng vàng không nhỏ của mỏ vàng Phước Sơn được chuyển sang Bồng Miêu để hưởng thuế suất thấp và nhiều ưu đãi phân phối.

Page • 9

Tăng thuế suất hay nâng cao hiệu quả thu?

Tăng thuế suất

- Bất công bằng giữa những người nộp thuế
- Thúc đẩy hành vi trốn thuế
- Ảnh hưởng xấu đến sản xuất – kinh doanh

Nâng cao hiệu quả thu

- Công bằng hơn giữa những người nộp thuế
- Tạo môi trường tốt hơn cho đầu tư
- Góp phần tăng ngân sách

Page • 10

Các tiêu chuẩn quốc tế liên quan

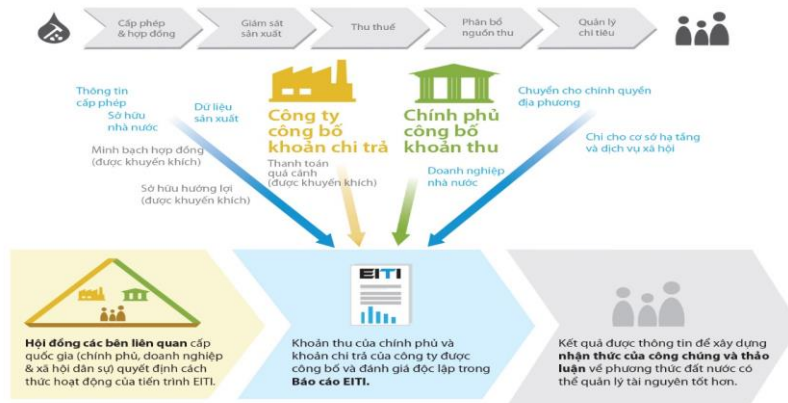
	Các tiêu chuẩn quốc tế
Tăng cường minh bạch	Sáng kiến minh bạch trong công nghiệp khai thác EITI
	Dodd – Frank 1504
	Hướng dẫn IMF về minh bạch nguồn thu
	Tiêu chuẩn báo cáo tài chính quốc tế
	Công khai các khoản chi trả
Chứng thực sản phẩm	KPCS (vd không tiêu thụ kim cương ở các vùng có xung đột hoặc dầu khai thác trái phép)
	FLEGT (chỉ tiêu thụ các sản phẩm có nguồn gốc hợp pháp và đã được cấp chứng thực)
Hỗ trợ quản trị	Hiến chương tài nguyên
	Sáng kiến quản trị của nhà tài trợ (WB, Norad)
Sáng kiến khác	Diễn đàn toàn cầu OECD về minh bạch và trao đổi thông tin liên quan đến thuế

Page • 11

Sáng kiến minh bạch trong công nghiệp khai thác (EITI)

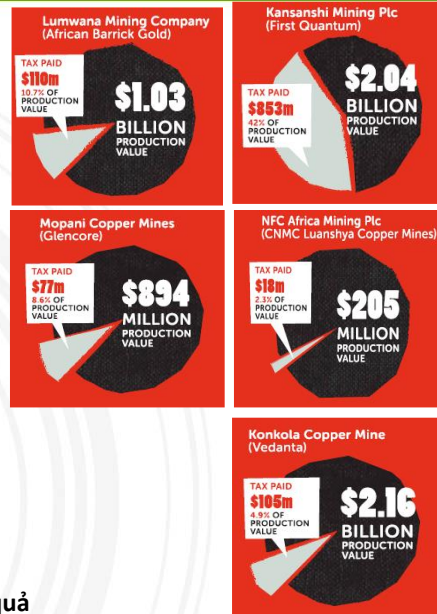
- Được đánh giá là một trong những sáng kiến hữu dụng nhất để quản trị công nghiệp khai thác
- Nguyên tắc: Công khai và đối chiếu số liệu trên chuỗi giá trị công nghiệp khai thác.
- Các số liệu được tổng hợp trong báo cáo EITI

Bộ Tiêu chuẩn EITI

Hiệu quả của EITI

- Năm 2010, Zambia đã khai thác và chế biến 700.000 tấn đồng kim loại
- Tổng giá trị sản xuất đạt 5,2 tỷ USD (giá trung bình 7,500 USD/tấn)
- Tuy nhiên, nguồn thu chính phủ từ khai thác và chế biến đồng chỉ đạt 400 triệu USD, tương đương 0,77% tổng giá trị sản xuất.
- 50% nguồn thu do công ty Khoáng sản Kansanshi (20% vốn sở hữu nhà nước)
- Chỉ có 2 doanh nghiệp nộp thuế thu nhập!

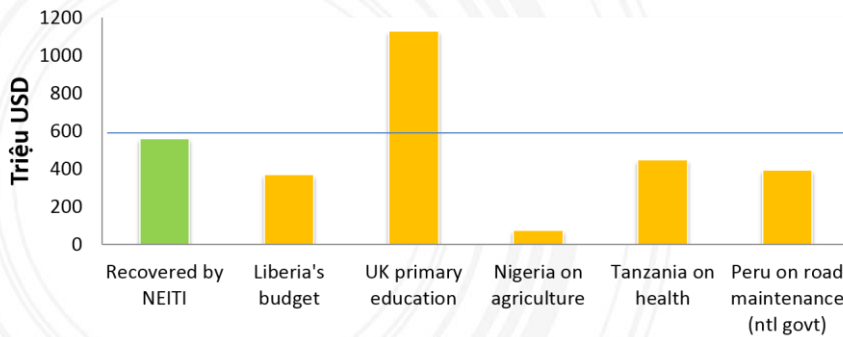
EITI tạo cơ chế đối chiếu và so sánh hiệu quả

5 doanh nghiệp khoáng sản lớn nhất ở Zambia

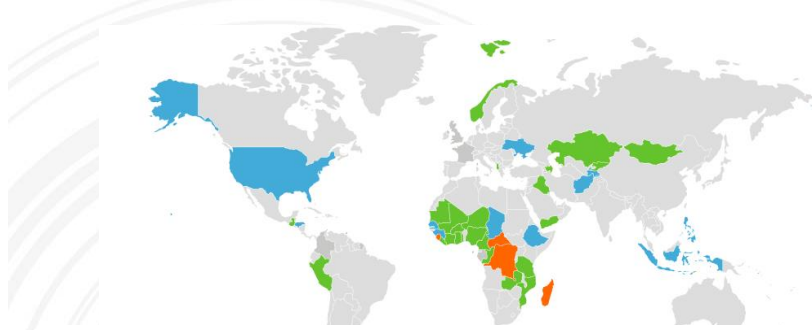
Hiệu quả của EITI

- Thông qua báo cáo EITI năm 2005 EITI của Nigeria, chính phủ Nigerian đã xác định được 560 triệu USD cần truy thu từ lĩnh vực dầu khí.
- Nhờ giải quyết lỗ hổng được xác định thông qua EITI, chính phủ Nigeria ước tính tiết kiệm được 1 tỷ USD ngân sách hàng năm

560 triệu USD có thể sử dụng để làm gì?

Thực thi EITI trên Thế giới

- 49 quốc gia tham gia EITI, trong đó có nhiều quốc gia phát triển như Anh, Mỹ và Nauy
- Hơn 80 công ty dầu khí và khoáng sản hàng đầu thế giới, hơn 90 tổ chức tài chính và hơn 400 tổ chức xã hội dân sự trên Thế giới ủng hộ và tham gia EITI
- Nhiều tổ chức quốc tế, các quốc gia lớn... và các hội nghị G20, G8 đều ủng hộ các quốc gia tự nguyện thực thi sáng kiến EITI
- Trong khu vực ĐNA có Đông Timor, Indonexia, Philipine và Myanmar đã tham gia EITI.

EITI có thể giải quyết các lỗ hổng của chính sách thuế tài nguyên như thế nào?

EITI hỗ trợ quản trị tốt tài nguyên khoáng sản nhờ minh bạch cấp phép, cải thiện chính sách, dự báo thu... Đối với thu ngân sách, EITI sẽ giúp:

- Thúc đẩy sự phối hợp giữa các bên liên quan
- Tạo ra một cơ sở dữ liệu đồng bộ từ cấp phép, khai thác, tiêu thụ, xuất khẩu, giá bán đến nộp thuế
- Cung cấp đủ thông tin để phục vụ đối chiếu, so sánh và từ đó xác định được các vấn đề.
- Tạo ra cơ chế tự giám sát giữa những người nộp thuế và cơ quan thu thuế; và qua đó sẽ góp phần thay đổi hành vi của người nộp thuế.

Vì sao Việt Nam nên nhanh chóng tham gia EITI

Việt Nam đã tiếp cận EITI từ năm 2007. Tuy nhiên sau gần 10 năm xem xét, Việt Nam vẫn chưa cam kết tham gia EITI. Việt Nam cần thúc đẩy tham gia EITI vì những lý do sau:

- Việt Nam gặp nhiều khó khăn về thu ngân sách. Việc tham gia EITI sẽ góp phần giảm hành vi trốn và tránh thuế trong lĩnh vực khai khoáng.
- Việc tham gia EITI sẽ giúp giảm thiểu các rủi ro pháp lý cho chính phủ, đặc biệt trong công đoạn cấp phép (cơ chế ISDS sau khi TPP có hiệu lực)
- EITI tạo môi trường đầu tư tốt hơn, qua đó có thể lựa chọn được những dự án có hiệu quả.
- EITI sẽ hỗ trợ quản trị tốt hơn tài nguyên khoáng sản thông qua minh bạch cấp phép, sản xuất và thu ngân sách.

Page • 17

Xin chân thành cảm ơn!

Liên minh Khoáng sản gồm 7 tổ chức hoạt động với mục tiêu tăng cường minh bạch và góp phần giảm thiểu các tác động môi trường - xã hội trong lĩnh vực khai thác khoáng sản. Để biết thêm thông tin chi tiết xin vui lòng liên hệ:

Trần Thanh Thủy - Điều phối viên
Tel: 04 3556-4001 Fax: 04 3556-8941
Mobile: 0904763349
E-mail: thuytt@nature.org.vn
Website: www.eiti.vn
www.nature.org.vn